

การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา

Education Management in the Digital Age based on Trisikkha Principles

พระปลัดชัยรัตน์ ปิยสิโล (เกตุสุวรรณ), Phrapalad Chairat Piyasilo (Ketsuwan)¹

พระมหาพงษ์เทพ ปากาโร, Phramaha Pongthep Papakalo²

E-mail : golfclove@gmail.com

Received: April 23, 2023 Revised: June 22, 2024

Accepted: June 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักไตรสิกขา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการบริหารการศึกษาและประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขากับการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขาและการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า การใช้หลักธรรมไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือการพัฒนากายให้มีระเบียบวินัย สมาธิ เป็นการภาวนาใช้ในการพัฒนาจิตใจให้มั่นคง และ ปัญญา เป็นเห็นความเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้ง 3 ข้อ มีการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีปัญญาสามารถปรับตัวเข้ากับบรรยากาศการศึกษาอย่างทันสมัย พัฒนาสภาพแวดล้อมด้านการศึกษาให้มีความสะดวกต่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขาในการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นการใช้ความรู้ด้านหลักธรรมในการปรับทัศนคติของบุคคลากรให้มีความเข้าใจในระเบียบหรือข้อบังคับของสถานศึกษาอีกยังเป็นการนำหลักธรรมไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตนให้การทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข การประยุกต์หลักธรรมดังกล่าวในยุคดิจิทัล คือการใช้ระบบดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความสะดวก ทันต่อเหตุการณ์และเข้าถึงได้ทุกกลุ่มผู้เรียนอย่างไม่มีข้อจำกัด นอกจากนั้นผู้บริการต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับระบบดิจิทัล เพื่อนำไป ใช้งานตามบริบทดังกล่าว อย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: บริหารการศึกษา, ยุคดิจิทัล, ไตรสิกขา

¹ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The article entitled 'Education Management in the Digital Age based on the Trisikkha Principle' aims to study the subject of education administration and apply the Trisikkha principle to education administration in the digital age using the concept of trinitarian and educational administration in the digital age. It was found that the use of trinitarian principles, namely precepts, is the development of the body to be disciplined, meditation, praying, used to develop the mind to be stable and intellectual as a way to see the changes in the world. Develop an educational environment that is convenient for teaching and learning effectively. The application of the Trisikkha principle in school management is the use of knowledge of the principle to adjust the attitude of personnel to understand the rules or regulations of the educational institution. Application of such principles in the digital age is to use digital as a tool for communication and teaching for convenience. Stay up-to-date and accessible to all groups of learners without restrictions. In addition, the service provider must learn and have clear understanding Buddhist principles along with digital systems. Use it in that context. deeply

Key words : Administer Education, Digital, Trisikkha

บทนำ

การศึกษาเป็นภารกิจหนึ่งที่อารยประเทศในโลกนี้ ได้นำมาใช้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสังคมในประเทศของตนเองเนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการนำมาใช้ในแนวทางในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามได้ทั้งทางด้านกายภาพ และจิตใจ อันจะนำมาสู่การมีปัญญาชนในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านต่างๆ ของประเทศ การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิถีการพัฒนากฎติกรรม ทำให้มนุษย์เป็นผู้มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดตัวกฎกฎหมายของสังคมไม่เบียดเบียนกันและกัน ไม่ทำความเดือดร้อนเสียหายทั้งแก่พวกตนเองและผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับได้อย่างสันติสุขไม่เป็นสภาวะกับสังคมและญาติพี่น้อง ทำให้มีความเกื้อกูลซึ่งและกันในสังคมเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิถีการพัฒนาด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยจริยธรรม คุณธรรมทั้งหลาย การศึกษาเป็นเครื่องมือทำให้มนุษย์รู้จักวิถีการฝึกอบรมตนให้มีความรู้ มีสติปัญญา รู้ถึงความเป็นจริงของชีวิตและสังคมที่ตนได้อาศัยอยู่ สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพการณ์ต่างได้อย่างลงตัว การรู้เท่าทันความเป็นจริงส่งผลให้มีพฤติกรรมปล่อยวาง ดำรงชีวิตอย่างมีสติอยู่เสมออันนำไปสู่ความสุขทางจิตใจ มีความอิสระทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา การพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามได้ตามที่กล่าวมานั้น ในปัจจุบันนานาอารยประเทศทั้งหลายส่วนใหญ่มักได้นำเอาการศึกษามาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในประเทศของตนทั้งสิ้น พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับการศึกษาที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” คือ

ศึกษาใน 3 มิติของชีวิตได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ศีล คือการใช้ชีวิตให้มีปกตินิสัยไม่เบียดเบียนทั้งตัวเองและผู้อื่นด้วย กาย ด้วยวาจา ดำรงชีวิตในสังคมที่เต็มไปด้วยมิตรภาพอันดีงามด้วยกายทำสิ่งที่ดี มีประโยชน์ วาจากล่าวถ้อยคำที่สื่อสารไปในทางสร้างสรรค์ดีงาม ส่งผลต่อสัมพันธภาพของสังคมรอบข้างอย่างเป็นกันเอง มีความรักความสามัคคี พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันและกันในทุกเรื่อง สมาธิ ความตั้งใจมั่น คือ มีจิตใจที่มั่นคงด้วยการอบรมจิตตามหลักสมาธิทางพระพุทธศาสนา ปัญญา คือ การรู้ความเป็นจริงในโลกนี้ มีเหตุผล มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเผชิญกับความเป็นจริงในตนเอง สิ่งรอบข้าง ไม่หวั่นไหวต่อสภาพการณ์ต่างๆ เป็นปกติวิสัยของโลกมนุษย์ ยอมรับได้ทั้งสิ่งที่พึงประสงค์และสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ อันจะมาถึงทั้งปัจจุบันและอนาคต

จากสังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน พลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้นเท่านั้น ในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21

สำหรับการบริหารสถานศึกษาด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขาเป็นแนวทางในการบริหารมีความสำคัญมากการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีประยุกต์ใช้จึงเป็นทางที่มีความจำเป็นเนื่องจากพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อคำว่า “ศึกษา” มาก เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคลในสถานศึกษาอันหมายถึงผู้สอนและผู้เรียน ใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการปรับความคิดเห็นให้ตรงกัน ด้วยความเสมอภาคทางการปฏิบัติตน แนวทางในการปฏิบัติต่อกันและกันในสถานศึกษาหรือเรียกว่า ทัศนคติต่อสถานศึกษา ต่อบุคคล ต่อนโยบายของสถานศึกษาเป็นปรับจุลคนที่มีความเชื่อความคิดตรงกัน เพราะ คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา นั่นคือ คนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาทั้งหลาย คนที่ได้รับการพัฒนาดีแล้วจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อคนชนิดนั้นไปอยู่จุดใดของสังคมเขาจะมีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ศาสนา และวัฒนธรรมต่อไปคำว่าสิกขาและคำว่าศึกษาก็เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน สิกขานี้ครอบคลุมการปฏิบัติทั้งหมดในพุทธศาสนา สิกขาเป็นหลักธรรมภาคปฏิบัติ เมื่อหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดอยู่ในหลักสิกขา ก็กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักธรรมแห่งการศึกษา เรื่องของการศึกษาเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นแหละเป็นเนื้อเป็นตัวเป็นความหมายที่แท้ของการศึกษาหากได้นำหลักไตรสิกขามาใช้ในการบริหารสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาอย่างบูรณาการ ก็จะทำให้การจัดการศึกษาสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้

ในการแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการได้มีโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึงโรงเรียนระบบปกติทั่วไปแต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการ

บริหารและพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต โรงเรียนวิถียุทธจึงเป็นโรงเรียนที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยระบบการศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน โดยหวังว่าจะทำให้การจัดการศึกษาเข้าสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ได้ แต่เหตุการณ์ปรากฏต่อมาว่า การเข้าร่วมโครงการของโรงเรียนวิถียุทธที่ผ่านมาก็ได้ประสบปัญหาในลักษณะเช่นเดียวกัน คือ ยังขาดความเข้าใจในรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าหากได้มีการทำการวิจัยในเรื่องนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ ผู้วิจัยได้มองเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญดังกล่าวจึงได้ทำ การวิจัยในเรื่องนี้

แนวคิดเกี่ยวกับไตรสิกขา

คำว่าไตรสิกขา ในหลักคำสอนของพระพุทธ-ศาสนา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษาสามอย่าง หรือข้อปฏิบัติที่เป็นหลัก ศึกษา คือ ผีกหัดอบรมกาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน คำว่า "การศึกษา" ที่ใช้ในภาษาไทยนั้นเป็นคำที่นำมาจากภาษาสันสกฤตถ้าเป็นบาลีก็คือ "สิกขา" เรียกได้ว่าเป็นคำเดียวกันสิกขา คือการศึกษาในหลักพระพุทธศาสนาและสิกขาในพระพุทธศาสนานั้นมี 3 อย่าง ได้แก่ ศีลสมาธิแลปัญญา นั้นเอง³

หลักการพัฒนามนุษย์ตามหลักของไตรสิกขา เป็นการพัฒนาแบบองค์รวม มีหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิคือความเห็นที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นก่อนได้แก่ ปัจจัยภายนอกที่ดี (ปรโตโฆสะ) คือสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร (2) ผีกการคิดอย่างถูกวิธี (โยนิโสมนสิการ) เป็นการให้ถูกวิธีถูกต้องและเป็นระบบอันจะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ความเห็นถูกต้อง คือ สัมมาทิฐิเกิดขึ้นเมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้นแล้ว ก็จะทำให้เห็นแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนแจ่มแจ้งก็เข้าสู่กระบวนการฝึกตามหลักไตรสิกขา 2) การฝึกตามหลักของไตรสิกขาซึ่งมีหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ศีล (1) เป็นเรื่องของการฝึกศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุและทางสังคม ความสัมพันธ์กับวัตถุ เรียกว่า "กายภาวนา"และการพัฒนาความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ เรียกว่าศีลภาวนา (2) สมาธิ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ เช่น เรื่องของคุณธรรม ความดี เรื่องของสมรรถภาพจิตใจความเข้มแข็งหมั่นเพียร อดทน ความมีสติ เรียกว่า "จิตภาวนา" (3) ปัญญา เป็นการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจเน้นความรู้ตามความเป็นจริง เรียกว่า "ปัญญาภาวนา" 3) วัดและประเมินผล การพัฒนาที่รอบด้านครอบคลุมนั้น นักการศึกษาปัจจุบันว่ามี 4 อย่างซึ่ง

³ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมนุญชีวิต**. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547).

ตรงพอดีกับในพระพุทธศาสนา เรียกว่า การพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) พัฒนากาย แยกได้เป็นหลายอย่าง อย่างง่ายที่สุด คือ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรงมีสุขภาพดี หายโรค หายภัย แต่พุทธศาสนายังพูดถึงไปอีกถึงการพัฒนากายในความหมายว่า เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอย่างถูกต้องตั้งตามตัวการพัฒนากาย เรียกว่ากายภาวนา ถ้าเป็นคนก็เรียกว่า "ภาวิตกาย" แปลว่าคนที่พัฒนากายแล้ว 2) พัฒนาศีล คือการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยดี มีระเบียบวินัย อยู่ในกฎเกณฑ์กติกา มีชีวิตที่เกื้อกูลเป็นประโยชน์ และมีอาชีพที่ถูกต้องโดยประกอบสัมมาชีพ พัฒนาศีลนี้ปัจจุบันเรียกว่าการพัฒนาทางสังคมทางพระเรียกเป็นทางศัพท์ว่า "ศีลภาวนา" ถ้าเป็นคนได้พัฒนาศีลแล้วก็เรียกว่า "ภาวิตศีล" 3) พัฒนาจิต เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจ ให้พร้อมพร้อม สมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 คือ (1) คุณภาพจิต ได้แก่ พวงคุณธรรมต่างๆคือ เสริมสร้างจิตใจให้ตั้งงาม (2) สมรรถภาพจิตหรือความสามารถของจิต คือความมีสติดี มีวิริยะความเพียรพยายามสูงส่ง มีขันติ ความอดทนและทนทาน (3) สุขภาพจิต คือมีจิตที่มีสุขภาพดี มีจิตใจเป็นสุข สดชื่น เบิกบาน ร่าเริง ปลอดโปร่ง สงบผ่องใส การพัฒนาจิตนี้ถ้าเรียกสั้นๆ ก็เรียกว่า "จิตตภาวนา" ถ้าเป็นคนที่มีจิตดีแล้ว พัฒนาจิตแล้ว ก็เรียกว่าเป็น "ภาวิตจิต" 4) พัฒนาปัญญาแบ่งได้ดังนี้ ปัญญาขั้นแรก คือปัญญาที่เป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ ต่อจากนั้น ลึกซึ้งลงไปอีกคือการเรียนรู้

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอนการบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียนและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งงานของสถานศึกษาในทุกด้านจะต้องมีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) มาใช้การเพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ในงานด้านต่าง ๆ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างคุ้มค่าแท้จริง เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม คุ้มค่าและเพียงพอต่อการใช้งานโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการพระราชดำริของกระทรวงศึกษาธิการที่ร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงศักยภาพทางด้านการบริหารและจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งนอกจากจะมีผลต่อภาพลักษณ์ของ

สถานศึกษาในชุมชนแล้วยังจะทำให้สถานศึกษาเป็นที่ไว้วางใจของชุมชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้อย่างยั่งยืน⁴

เป็นการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารในเรื่องของระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็น มีความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและอินเทอร์เน็ต ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีนี้เองที่ทำให้ครูอาจารย์และนักเรียนของสถานศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือแม้แต่สถานที่ที่มีคุณลักษณะยุคดิจิทัลที่สำคัญมี 3 ประการ คือ 1) ความรวดเร็วในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บหรือการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของผู้ใช้ 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ทำให้สามารถเข้าถึงรับรู้และเรียนรู้ได้ทุกที่และทุกเวลา 3) การใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ให้ทุกคนสามารถจัดเก็บเข้าถึงใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง⁵

คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัลข้างต้นนี้จึงมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาทัศนคติต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริง ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลจึงควรเป็นดังต่อไปนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่าต้องการไปในทิศทางใด และจะนำมาใช้กับการบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง 2.) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้

⁴ สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. แผนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในระยะ 3 ปี(2559-2561), กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559.

⁵ เอกชัย กี่สุขพันธ์, การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). โครงการสานพลังประชารัฐ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.trueplookpanya.com> [3 สิงหาคม 2561].

งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ครู อาจารย์ บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน พร้อมทั้งจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนอย่างเพียงพอ 3) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารงานสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา 4) การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีสามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานอย่างได้เหมาะสม 6) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจครูอาจารย์บุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้นำความรู้ความสามารถด้าน ICT และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน 7) จัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT ของสถานศึกษาทั้งครูอาจารย์ บุคลากรทุกคนและนักเรียนว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามนโยบายอย่างถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

เป้าหมายการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาในการวางเป้าหมายด้านการบริหารอย่างมีวิสัยทัศน์ สถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยใช้เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือในการสร้างระบบสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้ทุกระบบ ยกเว้นความรู้ประสบการณ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอยู่ทุกยุคทุกสมัย ไม่วางเฉยต่อสถานการณ์จนกลายเป็นคนล้าสมัยอันจะส่งผลต่อบุคลิกภาพของผู้บริหารทั้งเชิงบวก และเชิงลบ อันได้แก่ การพัฒนาบุคลิกภาพด้านความทันสมัยจากการเปลี่ยนแปลง และการไม่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยส่งผลต่อบุคลิกภาพเชิงลบต่อตนเอง การยอมรับการพัฒนาตนเป็นจะส่งผลต่อการจัดการบริหารสถานศึกษาได้ทุกมิติการเปลี่ยนแปลง นอกจากผู้บริหารพัฒนาตนให้มีความเก่งอย่างทันสมัยแล้วบุคลากรในสถานศึกษาก็จำเป็นต้องมีการส่งเสริมพัฒนาควบคู่ไปด้วย เพราะบุคลากรเป็นพลังสำคัญต่อการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ การพัฒนาบุคลากรเริ่มต้นจากการปรับวิสัยทัศน์ให้มีความรักต่อความก้าวหน้า พัฒนาตนอยู่ตลอดเวลาไม่ล้าสมัย สามารถปรับตัวให้เข้าบรรยากาศใหม่ๆอยู่เสมอ อันก็คือการยอมรับการหลังไหลของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล คือการยอมรับที่จะเรียนรู้ ยอมรับที่จะให้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนอย่างทันสมัย

การพัฒนาบุคลากรเป็นเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับจัดการเรียนการสอน ยกเว้นความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของตนไปสู่ผู้เรียนอย่างมีศักยภาพ นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างโอกาสสร้าง

ความเท่าเทียมกันของผู้เรียนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน และยกระดับคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพ⁶

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนการสอนและ พัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้มีความทันสมัย อย่างเหมาะสม คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อ สถานศึกษา

การนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารการศึกษา

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน นักวิชาการได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า เรา จะต้องเห็นตรงกันก่อนว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานั้นคือ คนเป็นตัวตั้งของการพัฒนาทั้งหลาย คน ที่ได้รับการพัฒนาที่ดีจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อคนชนิดนั้นไปอยู่จุดใดของสังคม เขา จะมีส่วนให้จุดนั้นพัฒนาไปด้วย กล่าวคือมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจศาสนา และวัฒนธรรม ต่อไป"ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดิเรก ได้มีแนวคิดในการนำเอาหลักไตรสิกขาในหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาไปใช้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งหมายถึง โรงเรียน ระบบปกติทั่วไป แต่เน้นการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนา ผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาชีวิตโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรม แสวงหาปัญญาและมีเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิต ในสถานศึกษาที่เป็นวิถีพุทธจึงเป็นสถานศึกษาที่นำวิถีวัฒนธรรมของชาวไทยส่วนใหญ่แต่เดิมมาใช้โดย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยอาศัยระบบ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามาใช้ในการฝึกอบรมให้ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านหลักการนำรูปแบบ ไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารจัดการการศึกษามีหลักการดังต่อไปนี้ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ ทรัพยากรทางการบริหารทุกด้านให้มีความพร้อมที่จะใช้การได้อย่างเต็มศักยภาพในทุกด้านพร้อมทั้งทำ ความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิ คือ เป็นความเห็นที่ ถูกต้อง 2) กระบวนการฝึกตามหลักของไตรสิกขา คือ การเรียนการสอนโดยใช้ไตรสิกขาการสร้าง บรรยายภาคและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) วัดและประเมินผลการใช้ ไตรสิกขาในการบริหารจัดการศึกษา คือ (1) ผลที่เกิดกับตัวผู้เรียน เช่น ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านกาย ทางด้านศีล ทางด้านจิตใจ ทางด้านปัญญามากน้อยเพียงใด (2) ผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนเช่นสถานศึกษาได้รับ ความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา และได้รับความร่วมมือจากชุมชน วัดในชุมชนได้ ศาสนทายาทเป็นกำลัง

⁶ ทินกร เผ่ากัณทะ. แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล.วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการ บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2565),หน้า 39.

ส่งเสริมพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นครอบครัวในชุมชน มีสมาชิกที่เป็นคนดีไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุขไว้ช่วยเหลือครอบครัวและช่วยในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น

การประยุกต์หลักธรรมไตรสิกขาในการบริหารการศึกษา เป็นการนำหลักศีล สมาธิ และ ปัญญา เป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาเพื่อให้มีความพร้อมด้วยจริยธรรม คุณธรรมบุคลลากรและ ผู้เรียนในสถานศึกษา ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ได้ศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักไตรสิกขาของ โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลัก ไตรสิกขา พบว่า โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการโดยนำเอา หลักไตรสิกขามาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์สรุปได้ 3 ประเด็น หลักดังนี้

1) ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ คือ หลักการนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหาร สถานศึกษาจะต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการให้เกิดขึ้นมาก่อน ได้แก่ (1) ปรโตโฆสะ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายนอก เป็นปัจจัยทางสังคม เรียกว่า ทั่ววิธีการแห่งศรัทธา ซึ่งได้แก่ ทรัพยากร ทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบซึ่งต้องจัดดำเนินการให้มีขึ้นก่อนดำเนินการจัดการศึกษา (2) โยนิโส มนสิการ คือ องค์ประกอบฝ่ายภายใน เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล เรียกว่า ทั่ววิธีการแห่งปัญญา ซึ่ง ได้แก่การทำความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานในทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องจนเกิดเป็นสัมมาทิฐิก่อน แล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาต่อไป ด้านปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิที่โรงเรียนวัดพระพุท ธบาทเขากระโดงได้ดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม คือ ด้านบุคลากร ด้านระบบบริหาร ด้านวิชาการ ด้าน งบประมาณด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านอุปกรณ์การศึกษา และด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการ

2) ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ การนำเอาปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ อันเป็น ทรัพยากรทางการบริหารมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ด้านกระบวนการพัฒนาตามหลัก ไตรสิกขา ที่โรงเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดงได้มีการดำเนินการอยู่อย่างเป็นรูปธรรมมีดังนี้ คือ ด้าน การเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขา ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตร และด้าน กิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน

3) ด้านผลสำเร็จที่เกิดจากการใช้หลักไตรสิกขาในการบริหารสถานศึกษา มีดังนี้ คือ (1) ด้านสถานศึกษา ได้มีความพร้อมในด้านทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ องค์ประกอบ เช่น บุคลากร ระบบ บริหาร วิชาการ งบประมาณ อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม สื่อและแหล่งการเรียนรู้ อุปกรณ์ การศึกษาสาธารณูปโภคพื้นฐานและสวัสดิการอย่างพอเพียง และ (2) ด้านชุมชน โรงเรียนได้รับความ ไว้วางใจจากชุมชน เห็นได้จากในแต่ละปีการศึกษาผู้ปกครองจะส่งนักเรียนเข้ามาเรียนกับทางโรงเรียนวัด พระพุทธบาทเขากระโดงเพิ่มมากขึ้น⁷

⁷ กระทรวงศึกษาธิการ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา 116 .สิงหาคม 254.

คุณลักษณะของครูในยุคดิจิทัล

ครูในยุคดิจิทัล ต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศเกี่ยวกับดิจิทัล มีความตระหนักเห็นความสำคัญในการเรียนรู้อยู่เสมอ พัฒนามีทักษะในการสอนเพื่อให้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามในการเรียนรู้สามารถหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ผ่านสื่อดิจิทัลได้โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาดูส่งเสริมสนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ในสิ่งที่อยากรู้ได้ทั่วโลกด้วยตนเองสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ นำข้อมูลไปบูรณาการจนเกิดปัญญา

คุณลักษณะของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

ทักษะของผู้เรียนในยุคดิจิทัล เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศได้แก่ มีความพยายามเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้เข้าบรรยากาศการเรียนรู้ที่ทันสมัย ไม่ตามใจความต้องการของตน ต้องปรับทัศนคติให้เข้าการเปลี่ยนแปลงใหม่อันเกิดจากเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาเข้ามาสู่ระบบการศึกษา เพราะให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ

ความตระหนักทัศนคติและความสามารถในการใช้เครื่องมือสารสนเทศและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมมีทักษะการสืบค้นจากอินเทอร์เน็ตการเข้าถึงและการใช้สารสนเทศบนเว็บไซต์ความรู้เรื่องภาษาคอมพิวเตอร์เบื้องต้นและประเมินเนื้อหาสารสนเทศนอกจากนั้นผู้เรียนควรมีทักษะที่หลากหลายมีกระบวนการคิดและเทคนิคที่จำเป็นในการค้นหาทำความเข้าใจประเมินการสร้างและสื่อสารสารสนเทศดิจิทัลมีทักษะในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสื่อสารและทำงานมีทักษะการรู้ดิจิทัลและการเข้าร่วมกิจกรรมประชาคมและการเข้าร่วมในชุมชนอย่างรับผิดชอบ

องค์ความรู้จากผลการวิเคราะห์

มีรูปแบบการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาในยุคข้อมูลข่าวสาร

มีรูปแบบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมไตรสิกขาในยุคดิจิทัล ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาในยุคข้อมูลข่าวสาร

การปรับทัศนคติของบุคลากรในสถานศึกษาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้ในทุกด้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการเรียน การสอนตามสมัยนิยม

สรุปผล

ไตรสิกขา เป็นการศึกษา 3 รูปแบบประกอบด้วย ศีล คือ การรักษากายวาจาให้เป็นปกติ เบียดเบียนด้วยกาย ด้วยวาจา นำไปสู่การพัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต สมาธิ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ ได้แก่ เรื่องของคุณธรรม ความดี เรื่องของสมรรถภาพจิตใจความเข้มแข็ง

หมั่นเพียร อดทน ความมีสติ แลละปัญญา การมีความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาการ ต่อจากนั้น ลึกซึ้งลงไปอีกคือการเรียนรู้

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการสอนการบริหารทรัพยากรบุคคล และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียนและการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน มีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ICT (Information and Communication Technology) เพื่อสร้างระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารความรู้ในงานด้านต่าง ๆ การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างคุ้มค่าแท้จริง เพื่อให้สามารถที่จะเลือกใช้กับการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องมีข้อมูลในระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อการบริหารและการจัดการความรู้ (Knowledge Management) สถานศึกษาต้องมองหาคำคมค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหาร และมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารและอินเทอร์เน็ต มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสถานศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือแม้แต่สถานที่

คุณลักษณะยุคดิจิทัลประกอบด้วย 1) ความรวดเร็วในการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นการจัดเก็บเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ของผู้ใช้ 2) การใช้เทคโนโลยีการสื่อสารที่ไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดในเรื่องเวลาหรือสถานที่ทำให้สามารถเข้าถึงรับรู้และเรียนรู้ได้ทุกที่และทุกเวลา 3) การใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายต่าง ๆ ให้ทุกคนสามารถจัดเก็บเข้าถึงใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้อย่างทั่วถึง

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสมเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างคุ้มค่าแท้จริง โดยศึกษาข้อจำกัดด้วยว่า 1) กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจนว่า ควรบริหารสถานศึกษาในเรื่องใดบ้าง 2.) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้บุคลากรและนักเรียน ทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน และสนับสนุนอย่างเพียงพอ 3) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลายในสถานศึกษาและชุมชน 4) การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างสม่ำเสมอ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีสามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานอย่างได้เหมาะสม 6) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT 7) จัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT

ผู้เรียน ต้องมีการปรับตัวเพื่อการยอมรับในการเรียนรู้ในเทคโนโลยีที่เข้า มีการพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความสอดคล้องคล้อยกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการเรียนการสอนอย่างทันต่อความเปลี่ยนแปลงอันนำสู่สถานศึกษาของตน

การนำรูปแบบไตรสิกขาไปใช้ในการบริหารการศึกษา

สถานศึกษาต้องมีการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง คนที่ได้รับการพัฒนาที่ดีจะบรรลุถึงสภาวะที่เรียกว่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ มีการนำแนวคิดหลักไตรสิกขาในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ นำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เน้นกรอบพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาชีวิตผ่านการเนิ่นชีวิตในสถานศึกษาที่เป็นวิถีพุทธ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การประยุกต์ใช้หลักธรรมไตรสิกขาในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นการปรับตัวทัศนคติของบุคลากรให้มีความเข้าใจ คิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3)**

พ.ศ. 2553. **ราชกิจจานุเบกษา** 116 .สิงหาคม 254.

ทินกร เผ่ากันทะ. **แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**.วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน 2565),หน้า 39.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **ธรรมมุนยชีวิต**. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2547).

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. **แผนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในระยะ 3 ปี(2559-2561)**.

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559.

เอกพล พงศ์สภาพร. **เมื่อเทคโนโลยีมีมันสมอง**. บริษัท ไวส์ โลจิสติกส์ จำกัด (มหาชน), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.wice.co.th/digital-4-0-technology> [3 สิงหาคม 2561].

เอกชัย กี่สุขพันธ์, **การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล** (School Management in Digital Era).

โครงการสานพลังประชารัฐ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.trueplookpanya.com> [3 สิงหาคม 2561].

